

Colson Whitehead'in *Yeraltı Demiryolu* Romanında Yeni Kölelik Anlatısı ve Amerikan Buyruğu

Murat ERDEM*

Öz

Bu çalışmada yakın dönem içinde ön plana çıkan siyahi yazar Colson Whitehead'in 2016 yılında yayımlanmış ve oldukça ses getirmiş olan *Yeraltı Demiryolu* adlı romanı incelenmektedir. Yeni bir kitap olmasına rağmen, ele alınan konunun bir kölelik anlatısı ve siyahi Amerikalıların karanlık Güney'den özgürlüğe kaçış mücadelelerini içermesi ve geniş bir okuyucu kitlesi bulması sosyal bilimler araştırmaları bağlamında önemli bir durumu karşımıza çıkarmaktadır. Neredeyse 170 yıl önce yasal olarak kaldırılmış olan köleciliğin karanlık ve korkunç yüzünün, siyahların özgürlük mücadelesinin Amerikan toplumunun içinde bulunduğu gündemde karşılık bulması, ülkedeki siyasi atmosfer ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Romanın adı olan *Yeraltı Demiryolu*, siyahi tarihçi William Still'in 1872 yılında aynı isimle yayınladığı ve kaçak kölelerin hikâyelerinin yer verildiği kitaptan alınmıştır. Roman geleneksel kölelik anlatılarında yer alan vahşet ve insanlık dışı uygulamaları içermesinin yanı sıra, köleliğin Amerikan toplumunda tarihsel ve sistemsel açıdan nasıl bir kurumsal yapıya dönüştüğünü ekonomik, siyasi ve sosyal bağlamda ortaya koymaktadır. Tarih, kültür ve edebiyatın kesişmesinin yanı sıra Amerikan toplumsal tarihinin önemli olay ve olgularına ötekilerin yani siyahların bakış açısını da içermesi romanı farklı kılmaktadır. Bu bağlamda eser edebi ve kültürel bir anlatı olarak yeni kuşaklar için tarihin dışında yeni bir okuma fırsatı sunmaktadır. Bununla birlikte romanın geleneksel kölelik anlatılarından farklı olarak sahip olduğu metinlerarası ilişkiler, fantastik kurgular ve anakronik yazın biçimi ile bu alanda yeni bir tür oluşturduğunu söylemek mümkündür. Çalışmamızda ilk olarak kısaca Amerikan siyasi atmosferine değinilerek romanın popülerliğinin ülke gündemiyle ilişkisi sunulmaktadır. Daha sonra romanın çözümlemesi yapılarak kölelik sisteminin tarihte yerini meşrulaştıran Amerikan söylem ve ideolojilerinin edebi metin aracılığıyla nasıl ters yüz edildiği başkarakter Cora'nın yolculuğu üzerinden ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Edebiyatı, Amerikan Köleciliği, Yeni Kölelik Anlatısı, Siyahi Amerikalılar, Tarihsel Roman.

* Dr.Öğr.Üyesi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. Türkiye.
Elmek: murat.erdem@ege.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-2796-1736>

Geliş Tarihi / Received Date: 19.11.2018
Kabul Tarihi / Accepted Date: 27.01.2019

DOI: diledcara.542588

New Slavery Narrative and American Imperative in Colson Whitehead's *Underground Railroad*

Abstract

This study aims at analyzing outstanding contemporary novelist Colson Whitehead's recently published influential novel *Underground Railroad*. Although it is published in 2016, its being a slave narrative covering the struggle of the African Americans to escape from deep South to freedom and its reaching a large audience points out a significant issue in the context of social sciences research. The struggle of the blacks for freedom along with this dark and terrifying face of slavery, which was legally abolished about 170 years ago, is still on the agenda of the American society and it is possible to say that this is related to the political climate in the country. The name of the novel, *Underground Railway*, was taken from a book under the same title which includes stories of fugitive slaves and was published in 1872 by the black historian William Still. The novel not only portrays violent and inhumane practices of slavery, as can be found in traditional slave narratives, but also reveals the economic, political and social context of how slavery has become an organizational structure in the American Society. What makes the novel distinctive is its intersection of history, culture and literature as well as including the point of view of the others, namely the blacks, to the important themes and issues of the Social History of America. In this context, as a literary and cultural narrative, the work offers a new reading type other than history to the new generations. In addition, it is possible to say that with its intertextuality, fantasy-fictions and anachronism, the novel forms a new genre in this field unlike traditional slavery narratives. In our study, by mentioning the political climate of America, firstly, the relation of the popularity of the novel with the agenda of the country is presented. Later on, the novel is analyzed and how American discourse and ideologies that legitimized the place of slavery in history are reversed by a literary text is presented through the journey of the main character Cora.

Keywords: American Literature, American Slavery, New Slavery Narrative, African Americans, Historical Fiction

Extended Summary

This study aims at analyzing outstanding contemporary novelist Colson Whitehead's recently published influential novel *Underground Railroad*. Although it is published in 2016, its being a slave narrative covering the struggle of the African Americans to escape from deep South to freedom and its reaching a large audience points out a significant issue in the context of social sciences research. The struggle of the blacks for freedom along with the dark and terrifying face of slavery, which was legally abolished about 170 years ago, is still on the agenda of the American society and it is possible to say that this is related to the political climate in the country. The name of the novel, *Underground Railway*, was taken from a book under the same title which includes stories of fugitive slaves and was published in 1872 by the black historian William Still. The novel not only portrays violent and inhumane practices of slavery, as can be found in traditional slave narratives, but also reveals the economic, political and social context of how slavery has become an organizational structure in the American Society. In addition, it is possible to say that with its intertextuality, fantasy-fictions and anachronism, the novel forms a new genre in this field unlike traditional slavery narratives. In this study, by mentioning the political of climate of America, firstly, the relation of the popularity of the novel with the agenda of the country is presented. Later on, the novel is analyzed and how American discourse and ideologies that legitimized the place of slavery in history are reversed by a literary text is presented through the journey of the main character Cora. In her life on the plantation of Georgia where Cora becomes a teenager, she faces the dreary and brutal side of slavery as a black orphan girl. However, she shows her bravery and courage when her garden is destroyed by some black men and when she saves an innocent black boy from a white master's beating. The end of life on plantation and the beginning of her journey start with an escape to another state via underground railroad. Every chapter in the novel represents a new beginning particularly entitled with the names of the states where Cora travels and lives for a period. As she grows both physically and intellectually, she realizes and understands how mechanics of slavery as an institution

operates in the rest of the country. Moreover, Cora reads almanacs while she is stuck in the attic of a house in North Carolina where she develops her historical knowledge and consciousness about America. In South Carolina, she enjoys being partially free and socializes in public where she is treated gently, however it is understood that secret research and experiments are conducted by white people on blacks to pursue scientific innovations. Cora, continuously disillusioned, manages to survive with the help of a handful white men who showed the way to underground railroad in each state. In the novel, Valentine's farm is a utopian realm of fugitive black people in Indiana where they can find shelter. The farm also serves as an education center of practical knowledge and provides a ground where black abolitionists and intellectuals visit and talk to the community. The farm was like a heaven for Cora until it was burnt down by the whites because they perceived an educated black as the major threat against white dominated society. At the end of the novel, Cora kills the notorious slave catcher Ridgeway who was determined to chase and bring her back to the plantation in Georgia. Then Cora goes west which is the new route and frontier of the country which represents hope and a new possibility for all those who could survive, especially black people. What makes the novel distinctive is its intersection of history, culture and literature as well as including the point of view of the others, namely the blacks, to the important themes and issues of the Social History of America. In this context, as a literary and cultural narrative, the work offers a new reading type other than history to the new generations.

Giriş

Kuzey Amerika'ya, henüz İngiliz kolonilerinin bulunduğu 1600'lerin başından itibaren köle olarak getirilmeye başlanan Afrika kökenli siyahilerin yüzyıllardır süren özgürlük ve varoluş mücadelelerinin farklı biçimlerde günümüze kadar devam ettiğini söylemek mümkündür. ABD'nin ülke tarihinden daha uzun bir süreyi kapsayan kölelik kurumunun yasal olarak ancak İç Savaş sonucunda, 1865 yılında federal anayasaya eklenen bir madde ile kaldırıldığını görülmektedir. Köleliğin kaldırılmasının hemen ardından başlayan kamusal alandaki ayrımcılık ise 1960'lı yıllara kadar sürmüştür. Bu dönemde başlayan gençlik hareketleri, otoritenin sorgulanması ve Vietnam Savaşı'nın yarattığı atmosfer içinde siyahiler de ayrımcılık karşıtı ve eşit vatandaşlık hakları için mücadele içinde olmuşlardır. Böylece siyasi alanda da kendilerini var etme şansı bulan siyahiler kimliklerini kökenlerine de referans yaparak Afrikalı Amerikalı olarak tanımlamaya başlamışlardır. 2008 yılında ABD Başkanlık seçimlerini kazanan Barack Obama, her ne kadar yarı siyah yarı beyaz bir kökene sahip olsa da, ülke tarihinde bir ilki gerçekleştirerek Beyaz Sarayın siyah tenli ilk başkanı olmuştur. Siyasal ve tarihsel gelişmelere paralel olarak edebi ve kültürel alanda da siyahlar kendilerine özgü üslup ve beyazların fazla ele almadığı konuları işleyerek Amerikan edebiyatı kanonu içinde yer bulmaya başlamışlardır. Kuşkusuz siyahilerin ürettiği edebi metinler ağırlıklı olarak kimlik ve kölelik anlatıları bağlamında gelişmiştir.

Yeraltı Demiryolu adlı bu roman yeni bir kitap olmasına rağmen, ele alınan konunun bir kölelik anlatısı ve siyahilerin karanlık Güney'den özgürlüğe kaçış mücadelelerini içermesi ve geniş bir okuyucu kitlesi bulması, sosyal bilimler araştırmaları bağlamında önemli bir durumu karşımıza çıkarmaktadır. Neredeyse 160 yıl önce yasal olarak kaldırılmış olan köleliğin ve ayrımcılığın günümüz Amerikan toplumunda karşılık buluyor olmasını ülkedeki siyasi atmosfer ile ilişkilendirmek mümkündür. Obama'nın ardından 2016 yılında başkan seçilen Donald Trump, kampanya sürecinde beyaz Amerikalıları ön plana çıkaran söylemleri ve "Amerika'yı tekrar büyük yapacağız" propagandasıyla başta Meksika kökenliler

olmak üzere göçmenler ve nüfusun azınlık konumunu oluşturan kesimlere karşı bir tutum içinde olmuştur. Böyle bir ortam içinde Whitehead'in *Yeraltı Demiryolu* metaforu üzerinden kurguladığı anlatı ile ülkenin karanlık tarihindeki siyahi Amerikalıları tekrar gündeme getirmesi ve geniş bir okuyucu kitlesine ulaşması bu çalışmanın yapılması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Yazar Colson Whitehead, ülkenin prestijli kurumlarından Amerikan Ulusal Kitap Vakfı'nın en iyi kurgu kitap ödülünü alırken yaptığı konuşmada politik bir duruş sergileyerek Başkan Donald Trump'ı hedef almıştır: “Burada içeride mutluyuz; dışarısı Allah'ın belası bir cehennem çukurunun çorak bölgesi olan Trumpülkesidir. Herkese nazik olun, sanat yapın ve güce karşı savaşın”(Alter 2016). Yazar kitapla ilgili yaptığı bir röportajda, kitabın her ne kadar tarihsel bir bağlamı olsa da ana teması olan ırkçılığın Amerika'da devam ettiğini şu sözlerle ifade etmiştir: “Amerika her zaman ırkçı olmuştur, şu anda da ırkçı, ve benim hayatım süresince de ırkçı olmaya devam edecek” (Epik 2017). Whitehead yazdığı romanı sadece bir kölelik anlatısı olarak değil, romanın kadın kahramanı Cora üzerinden günümüz Amerika'sında yaşanan toplumsal ve siyasi baskılara karşı insanlara umut vermeyi amaçladığını söylemiştir (Preston 2016). Kuşkusuz içinde bulunduğumuz dönemde de siyahilerin ayrımcılığa maruz kaldığı ve özellikle polis bu insanlara karşı ön yargılı olup orantısız güç kullandığı olaylar söz konusudur. Sosyal medya ve benzeri alanlar üzerinden hızla yayılan bu tür olay ve haberler siyahi kesim tarafından tepkiyle karşılanmaktadır. Son dönemde yaşanan birkaç olaya değinecek olursak, örneğin 18 yaşındaki siyahi Michael Brown'ın Ferguson polisi tarafından 2014 yılında vurularak öldürülmesi ve ardından yapılan mahkemede polis memurunun suçsuz bulunması tüm ülkeye yayılan ırkçılık karşıtı protestolara neden olmuştur (Sanchez 2014). Ferguson'daki olay yakın dönemde gerçekleşen diğer benzeri olaylar için bir mihenk taşı olmuştur. Aslında polisin siyahilere karşı şiddetinin en önemli örneği Rodney King'in 1992 yılında sadece hız limitini aştığı için bir grup polis tarafından öldürülmesi ve ardından gelişen yaygın şiddet olaylardır. Polislerin yaptıkları kamera görüntüleri ile sabit olmasına rağmen mahkeme tarafından serbest bırakılmaları üzerine Los Angeles şehrinde şiddet ve yağma şeklinde ortaya çıkan gösterilerde 60'ın üzerinde insan hayatını kaybetmiştir (Lee-Schuppe vd. 2017). O tarihten bugüne kadar Ferguson

olayı da dâhil olmak üzere polisin ve benzeri güvenlik kurumlarının siyahilere potansiyel suçlu olarak yaklaşması ve beraberinde aşırı güç kullanması ırkçılık bağlamında ülkenin özellikle siyahi kesimin hassasiyet gösterdiği bir olgu haline gelmiştir. Sosyal medya ve dijital olanaklar bu tür haberlerin çok hızlı paylaşılmasını ve gündemde kalmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde roman içerik olarak 19.Yüzyılın ilk yarısını ele alsa da, siyahi Amerikalıların günümüzde yaşadıklarının böyle bir çalışmayı ilgi çekici kıldığını söylemek mümkündür. Ayrıca romanın 2017 yılında Pulitzer ödülünü almasının yanı sıra Barack Obama'nın okuma listesinde yer aldığını açıklaması, ünlü TV programcısı siyahi Oprah Winfrey'in kitap kulübü tarafından önerilmesi, *Washington Post* ve *New York Times* gibi gazeteler tarafından yılın romanı seçilmesine paralel olarak roman kısa bir süre içinde çok geniş kesimlerce bilinir ve okunur hale gelmiştir.

1- Kavramlar: Kölelik Kurumu ve Yeraltı Demiryolu

İngiliz imparatorluğunun Kuzey Amerika kıtasında 1607 yılında kurduğu ilk yerleşim alanı olan Jamestown, aynı zamanda kıtaya köle olarak getirilen siyahi Afrikalıların da ayak bastığı ilk yer olmuştur. 1619 yılında İspanyollardan ele geçirilen bir grup siyahi Afrikalı Hollanda gemisi *White Lion* ve İngiliz gemisi *Treasurer* ile Jamestown Virginia'ya ulaşmış ve yerel plantasyon sahiplerine satılmıştır (Tarrant-Reid 2012: 8). Böylece ülkedeki kölelik kurumunun ilk tohumları atılmıştır. Zaman içinde kurulan İngiliz kolonisi, başta İngiliz tüccarları olmak üzere Afrika'dan insan ticareti yapan gemilerle gelen köleleri geniş tarım arazilerinde çalıştırmak üzere kabul etmeye başlamıştır. Nüfusun az, toprağın bol olduğu koloniler için siyahi kölelerden oluşan iş gücü son derece ucuz ekonomik değerleri oluşturmuştur. Bununla birlikte, kölelerin zaman zaman isyanı ya da kaçışları koloni yönetimlerinin çekindiği ve kanunlar çıkararak önlem almaya çalıştığı konular olmuştur. Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın hemen öncesinde 1770 yılı itibariyle kolonilerdeki köle sayısı 462,000'i bulmuş ve bu rakam toplam nüfusun yüzde 20'sini oluşturmuştur (Rodriguez 2007: 19-20). Diğer bir ifadeyle, kurulacak olan Amerikan Birleşik Devletleri bu mirası otomatik olarak kolonilerden almıştır. Bununla birlikte kölelik konusu yeni federal hükümetin öncelikli sorunlarından olmamıştır. Ülkede yer alan eyaletlerin farklı sosyal yapısı

ve köleliğe farklı bakış açıları bu konuda genel bir düzenleme yapılması yerine pragmatik bir şekilde eyaletlerin kendi kararlarına bırakılmıştır. Kuzey eyaletleri köleliği kaldırırken, orta ve güney bölgelerde olan eyaletler bazı düzenlemeler ile köleliği sürdürmüşlerdir. Kuşkusuz köleliğin temel paradigmasını ekonomik açıdan tarım için gereken işgücü oluşturduğu için, güneyde bulunan geniş pamuk ve tütün arazileri kölelik sisteminin devamındaki en önemli etken olmuştur. Yasal açıdan bakacak olursak, Amerikan Kongresi'nin 1793 yılında çıkardığı Kaçak Kölelik Kanunu tüm eyaletleri bağlayıcı bir şekilde, kaçak bir kölenin sahibinin malı olduğunu ve köleliğin olmadığı eyaletlere kaçması durumunda ilgili güvenlik güçlerinin ve kurumların kaçak kölenin mutlaka sahibine teslim edilmesini zorunlu kılmıştır. Ayrıca köle avcılarının eyaletler arası geçişleri ve kaçak köleleri yerel kanunların üstünde bir hakla arama ve yakalama imkânı verilmiştir. Diğer bir ifadeyle hem kölelik sistemi kanuni olarak meşrulaşmış, hem de köleliğe karşı olan eyalet ve kurumlarının kaçak köleleri barındırmaları engellenmiştir. Buna benzer ve daha sert yaptırımları olan bir diğer kanun 1850 yılında çıkarılmış ve Amerikan İç Savaşı sonrası köleliğin anayasal olarak kaldırılma sürecine kadar bu sistem korunmaya devam edilmiştir. Kölelik sistemi tüm ülkenin bedel ödediği Amerikan İç Savaşı ardından 1865 yılında anayasaya eklenen bir maddeyle tüm eyaletlerde kaldırılmış ve yasaklanmıştır. Kölecilik kadar güçlü olmasa da kölelik karşıtı hareketler de özellikle kuzey eyaletlerde gelişmeye başlamıştır. 1775 yılında aralarında Benjamin Franklin gibi isimlerin de bulunduğu bir grup Quaker, "Kanunsuz Olarak Esir Tutulan Özgür Kölelere Yardım Cemiyeti"ni (Society for Relief of Free Negroes Unlawfully Held in Bondage) kurarak kıtada kölelik karşıtı ilk sivil hareketi gerçekleştirmişlerdir (Rodriguez 2007: 21). Zaman içinde bu tür sivil toplum örgütleri artmış, ancak İç Savaş sonrası kölelik kaldırılana kadar olan süreçte baskın bir siyasi güce ulaşamamışlardır. Bununla birlikte köleler, buldukları kötü koşullardan kaçmanın yanı sıra şiddete varan eylem ve isyanlar içinde olmuşlardır. 1831 yılında Nat Turner adlı kölenin Virginia'da başlattığı isyan 60'a yakın beyazın ölümüyle sonuçlanmıştır. İsyan elbette başarıya ulaşmamış, tersine diğer eyaletlerde siyahileri daha fazla kontrol etmeye yönelik kanun ve uygulamaların çıkmasına yol açmıştır (Forret 2012: xx). Güneyin kölelere karşı artan baskısı ve şiddete varan uygulamaları, kuzeydeki kölelik karşıtı hareketleri

daha da arttırmış ve özellikle kaçak kelere yardım edip onlara yol gösteren beyazlar ve siyahiler literatürde “yeraltı demiryolu” olarak adlandırılan bir sistem içinde harekete geçmişlerdir. “Yeraltı demiryolu” tabiri Amerikan kültürel tarihinde köleliğe karşı olan eyaletlerin, kurum ve bireylerin örgütlenerek esaret altında yaşayan köleleri bir dizi gizli evlerde konuk ederek zgr eyaletlere kaçırma pratiğinin genel ismidir. Güney’den kuzeye ya da köleliğin olmadığı eyaletlere kaçan kölelere yardım eden kölelik karşıtı beyazlar ve zgr siyahiler, kaçak köleler için belli noktalarda güvenli evler ve kaçış rotaları belirlemişlerdi. Merkezi bir yapıdan yönetilmeyen bu organizasyon içinde yer alan güvenli evler ve rotalar son derece gizliydi ve bunun sonucu olarak hiç kimse sistemin veya organizasyonun tamamını bilmiyordu. Kölelik karşıtı ve siyahi tarihi William Still’in 1872 yılında yayımlanmış olduğu *Yeraltı Demiryolu* adlı kitabı bu konuyla ilgili derli toplu yapılmış ilk çalışma olarak genel bir ereve çizmiştir. Kendisi de bir aktivist olan Still, Amerikan İç Savaşı’nın sonuna kadar güneyden kaçan köleleri desteklemiş, sonrasında onlarla yaptığı söyleşilerden, topladığı çeşitli belge, dokümanlar ve mektuplardan çıkardığı “kaçış hikâyelerini” derleyerek bu eseri yazmıştır. Kitap siyahi kölelerin kaçışlarının yanı sıra, onlara destek veren ve yardım eden kölelik karşıtı beyazları da unutmamıştır (Andrews-Foster vd. 2001: 380).

Yazar Colson Whitehead, *Yeraltı Demiryolu* romanının adını Still’in çalışmasından ve yukarıda değindiğimiz tarihsel olgulardan esinlenerek koymuştur. Kuşkusuz romandaki yeraltı demiryolu kurgusal bir şekilde yerin altında bir metro gibi işleyen trenlerden bahsetse de, gerçekte böyle bir şey yoktur. Bununla birlikte yeraltı trenleri ve istasyonları kurgusal bir eğretileme olsa da referans alınan olgular gerçektir. Whitehead sadece yer üstündeki güvenli ev ve gzerghları romanda yerin altına almıştır. Bu haliyle edebiyat anlatısı ile tarihsel olguların bir anlamda i ie geçtiğini söylemek mümkündür.

Whitehead, farklı bölümler ve başlıklar altında oluşturduğu romanını nc kişi anlatımıyla kolay bir olay örgüsü sunmuş gibi gözükse de bölümlerin anakronik bir yapı içinde bazen baştan sona doğru kurgulanması veya daha önce Cora ile yolları kesieşen karakterlerin çocukluktan itibaren yaşadıklarının daha sonra sunulması ve zaman zaman bölümler arasındaki hikyelerin birbirli-

eriyle örtüşerek bir kolaj oluşturması okuyucunun aktif bir konumda kalmasını sağlamaktadır. Romanın bu formatıyla önceki kölelik anlatılarını içeren yapıyı değiştirdiğini, metinlerarası ilişkiler ve fantastik kurgular ile daha farklı bir tür içinde yazıldığını söylemek mümkündür. Keza tipik kölelik anlatılarında yer alan köleliğin korkunç uygulamalarına örneklerle yer verirken, aynı zamanda tarihsel ve sistem açısından nasıl bir kurumsal yapı olduğu üzerinde durarak köleciliğin ekonomik, siyasi ve toplumsal bağlamdaki varlığını ortaya koymaktadır. Kitapta yer alan bölümlerin bazıları ülkedeki eyaletlerin isimlerini taşımakta ve bu yerlerde yaşananlar Cora'nın gözüyle ve bakış açısıyla anlatılmaktadır. Her bölümün başında kaçak bir köle için konulmuş ödül ve açıklama bilgisi yer almaktadır. Böylece okuyucu, farklı kişiler ya da eyaletlerle ilgili bölümlere başlasa da, temel unsur olan kölelik ve özgürlük için kaçak haline dönüşen siyahilere yönelik beyazların kurumsal ve sistematik tutumunun bir süreklilik içinde devam ettiğini aklından çıkarmamaktadır.

Roman Ajarry'nin Afrika'dan kaçırılış hikâyesi ve başından geçenlere değinerek başlamaktadır. Ajarry, Mabel'in annesi ve romanın başkahramanı olan Cora'nın anneannesidir. Cora'yla ilgili ilk bilgileri Ajarry üzerinden sunulmaktadır. Daha sonra roman büyük oranda Cora'nın yaşıyla birlikte gelişen ve genişleyen bakış açısıyla sürmektedir. Romandaki her bölüm ya Cora'nın Gulliver ya da Odysseus gibi yaptığı yolculukların geçtiği yerler ya da bir şekilde onun hayatına değen insanların hikâyelerini içermektedir. Bu açıdan bakıldığında roman aynı zamanda bir yol öyküsüdür. Yazarın ifadesiyle farklı Amerikan eyaletleri olan bu yerler, insanlara farklı olasılıklar ve hayatlar sunmaktadır.

2- Plantasyonda Günlük Hayat

Romanın başlangıcında yer alan ve ilerleyen aşamalarda sürekli referansların verildiği Randall Plantasyonu köleciliğin en korkunç ve acımasız öykülerinin geçtiği Georgia eyaletinde bulunmaktadır. Baba Randall ve iki oğlunun sahibi olduğu bu plantasyon, birçok güney eyaletinde olduğu gibi pamuk tarlaları ve siyah kölelerden oluşan ucuz işgücü üzerine kurulu ekonominin tipik bir örneğidir. Romanın ilk bölümlerinde kölelerin gözünden bu plantasyonun günlük hayat akışını ve kölelerin birbirleriyle olan ilişkilerini görmekteyiz.

Türlü zorluklar altında devam eden hayat ve ağır çalışma koşulları içinde, eğer hasat mevsimi değilse kölelerin kendilerine ait tek boş zamanları pazar günleri saat 3'ten sonraki yarım gündür. Bunun dışında Noel ve paskalya dönemi hariç aralıksız devam eden bir çalışma hayatı söz konusudur. Randall plantasyonun en yaşlı kölesi olan Jockey'in "doğum günü", kölelerin bir araya gelebildiği tek etkinliktir. Jockey'in doğum günü yılda bir ya da iki kez kutlanmaktadır. Aslında bu gerçek bir doğum günü değildir zira "zencilerin doğum günleri olmadığını herkes bildirdi" (Whitehead 2017: 19). Jockey, plantasyonun en yaşlısı olarak dilediği zaman doğum gününü ilan eder, zaman zaman kapris yaptığı da olur ancak kendisine saygı duyulmasının nedeni bunca zaman ölmeden "beyaz adamın tezgâhlayıp yürürlüğe koyduğu irili ufaklı türlü işkencelerden kurtulmuş olması"dır (34, 35). Bu doğum günü plantasyon kölelerinin bir araya gelip yazarın ifadesiyle "şölen" olarak tanımladığı, herkesin elinde ne varsa getirip paylaştığı, beraber yiyip içtikleri hatta dans ettikleri nadir eğlence akşamlarıdır.

Romanın ana karakteri Cora da Jockey'in doğum günü olarak ilan edilen eğlence akşamlarına bahçesinde yetiştirdiği tatlı patates ya da başka ne varsa getirerek katılır. Cora'nın bu küçük bahçesi kendi açısından plantasyondaki en önemli aidiyet noktalarından bir tanesidir. Çünkü bu alan anneanesi Ajarry'den kalan, daha sonra annesi Mabel'in ilgilendiği ve son olarak kendisinin sahiplendiği iki buçuk metrekarelik bir yerdir. Cora, pazar günleri mutlaka bu bahçenin başına gelir, bakımını yapar ve yabani otlarını temizler. Aslında bu bahçe onun özgür olduğu ya da hissettiği tek alandır, zira bahçedeyken "haftada birkaç saat olsa da kendi kendinin sahibi olurdu" (21). Bu bağlamda bahçenin Cora açısından özgürlüğü temsil eden simgesel bir anlamı vardır ve romanın ilerleyen bölümlerinde Cora'nın özgürlük ile ilgili kavramları sorgularken zaman zaman bu yere referans yaptığı görölmektedir. Ancak anneanesinin ölümü ve annesinin plantasyondan kaçışının ardından yaşlı Ava bu bahçeye göz koyar. Bu arada ailesiz kalan Cora, plantasyonda Hob adı verilen ve yaşlı, hasta, zihinsel ya da fiziksel engelli kölelerin kaldığı bir kulübeye gönderilir.

Çocukluk döneminden yeni çıkmış genç bir kız olan Cora için yaşam oldukça zordur. Plantasyona yeni satın alınan kölelerden Blake, erkekliğin ve fiziksel gücün verdiği "hakla" Cora'nın bahçesine el koyar ve buraya köpeği için bir

kulübe yapar. Cora'nın roman boyunca bazen mecburiyetten bazen ise cesaretiyle zorbalıklara karşı meydan okumasının ilk örneğini bu noktada görürüz. Cora bir sabah eline baltayı alarak bahçesinde kurulu köpek kulübesini üç vuruşta yıkar ve onun üç katı büyüklüğünde olan Blake ve arkadaşlarına karşı meydan okur. Cora'nın mesajı açıktır: "Beni alt edebilirsiniz ama bedelini ödersiniz" (29). Tam o sırada yemek zilin çalması ve kimsenin yemekten vazgeçecek durumda olmaması Cora'yı başına geleceklerden o an için kurtarır. Cora bahçesini korumuştur, ancak daha sonra Blake'in arkadaşları Cora'ya tecavüz ederek bunun hesabını soracaktır. Bununla birlikte Cora bu bedeli zaten ödemeyi göze almıştır ve o andan itibaren plantasyonda güçlü bir kimliğe ve şöhrete sahip olmuştur. Cora'nın buna benzer ikinci çıkışı çok daha cesurca hatta ölümü göze alacak şekilde gerçekleşir. Cora, anne ve babası çok küçükken satılmış olan plantasyon çocuklarından Chester'a sahip çıkar ve göz kulak olur. Kölelerin "jockey doğumgünü" bahanesiyle yaptıkları eğlenceye beklenmedik bir şekilde plantasyon sahibinin iki oğlu James ve Terrance gelir. Chester istemeden efendi Terrance'a çarpar ve elindeki şarabın beyaz gömleğine dökülmesine neden olur. Zorba olduğu kadar acımasız da olan Terrance elindeki bastonla Chester'a vurmaya başlar. Durumu gören Cora koşarak Chester'ın üstüne kapanarak siper olur, ancak bu kez üst kısmında gümüş bir kurt başı olan baston Cora'nın yüzünü kan revan içinde bırakır (44). Cora günlerce geçmeyen yaralar ve hemen ertesi günü yediği kırbaçlarla yaptığı hareketin bedelini ödemiş olsa da, tıpkı köpek kulübesi olayında olduğu gibi, hem de bu kez "beyaz efendisine" karşı bir duruş sergiler. Bunlara ek olarak, Cora'nın plantasyondan kaçmayı başaran ilk köle Mabel'in kızı olması onu hem köleler hem de beyaz efendiler arasında oldukça tanınır hale getirir. Böylece plantasyondaki yaşamdan kesitler içeren ve kaçış öncesi Cora'yı ön plana çıkaran bölüm tamamlanmış olur.

3- Köleliğe Karşı Zafer: Özgürlüğe Kaçış

Randall Plantasyonun sahibinin ölümü sonrasında işlere sahip çıkan iki erkek kardeşten ağabey James'in de beklenmedik ölümü, geriye tek varis kalan acımasız Terrance'ı tüm mülkün ve kölelerin sahibi yapmıştır. Cora'nın plantasyonda bulunduğu bölge ağabey James'in kontrolündedir ve o Terrance kadar

gaddar ve acımasız değildir. Artık Cora da doğrudan Terrance'ın mülküne dahil olmuştur. O ana kadar plantasyondan kaçmayı aklına getirmeyen Cora, her ne kadar kaçakların sonu ağır işkence ve ölüm olsa da “Randall arazisini belirleyen sınırların ötesini düşünmeye” başlamıştır (59). Cora'dan çok daha önce kaçmayı planlayan Ceaser, Cora'nın cesaretinden etkinlenmiş ve plantasyondan kaçmayı başaran Mabel'in kızı olması nedeniyle Cora'nın kendisine şans getireceğine inanmış ve birlikte kaçmayı teklif etmiştir. Plantasyona sonrada katılan Ceaser diğer kölelerden farklı olarak küçük bir çiftlikte dul Bayan Gardner'ın yanında ailesiyle yaşamıştır. Büyük plantasyonlardan farklı olan bu ortamda efendileri Bayan Gardner'ın sevgi ve takdirini kazanmış, dul kadının ölümünün ardından bırakacağı vasiyete göre ailece özgür kalmaları söz konusu olmuştur. Ancak vasiyetname bırakamadan ölüp giden sahiplerinin Boston'da yaşayan yeğeni, bir avukat aracılığıyla miras kalan mal ve mülkün yanında Ceaser ve ailesini de satışa çıkarmıştır. Daha da kötüsü hem ailenin dağılması hem de güneydeki plantasyonlara satılmaları söz konusu olmuştur (61). Bu olaydaki ironi Bayan Gardner'ın vasiyetnamesini yazamadan ölmüş olmasıdır. Yeğenin yerinden bile kıpırdamadan bir avukat aracılığıyla satışları yapabilmesi, toplumda kanunların düzgün bir biçimde işlemekte olduğunu, mal, mülk, miras gibi hakların ve hukukun oldukça yerleşik olduğunu göstermektedir. Ancak bir insanın sadece renginden dolayı mal ve eşya muamelesi görmesi, alınıp satılması ya da miras kalması, kölelik sisteminin toplumun tüm kurumlarına derinlemesine işlediğini ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle Avrupa'dan dini ve siyasi baskılardan kaçarak gelen, İngiltere'ye karşı savaşarak koloni boyunduruğundan kurtulup özgürlüğünü ve bağımsızlığını ilan eden insanların kurduğu ülkede kölelik resmi, yasal ve kurumsal bir yapı içinde, sanki son derece doğalmış gibi sisteme eklemlenmiş biçimde işlemeye devam etmektedir.

Ceaser'ın bu geçmişi, Güneyin karanlık yüzü olan Randall plantasyonu gibi bir yerde durmanın onun için ölüm olacağı, dolayısıyla kaçmaktan başka bir çaresinin kalmadığı düşüncesini pekiştirmektedir. Ceaser el becerisine bağlı olarak yaptığı kâse ve benzeri eşyaları kasabada Bay Fletcher'ın dükkanına satılmak üzere bırakmaktadır. Bay Fletcher aynı zamanda Georgia eyaletindeki Yeraltı Demiryolundan sorumlu kişi olarak kölelerin kaçmasına yardımcı olmaktadır.

Fletcher açısından bakıldığında Ceaser normal bir köleye göre daha becerikli, okuma yazma bilen, bilgili ve potansiyel olarak bölgeden kaçmayı başarabilecek bir kişiliğe sahiptir. Ceaser, Fletcher'ın yardım teklifini olumlu karşılar ve Cora'yı da ikna ederek özgürlüğe kaçış sürecini başlatır. Ceaser ve Cora kendi imkânlarıyla plantasyonun dışına çıkmayı başarırlar ve Bay Fletcher'ın gözetimi altında Yeraltı Demiryoluna ait istasyonun bulunduğu çiftlik evine ulaşırlar. Cora hayatında ilk defa plantasyondan bu kadar uzaklaşmıştır; bu kaçış sadece özgürlüğe atılan adım değil, aynı zamanda köleliğe karşı bir umut ve zaferin başlangıcıdır.

4- Yeraltı Demiryolundan Yeni Yerlere

Romanda kurgusal hatta fantastik olarak nitelendirebileceğimiz Yeraltı Demiryolu, Lewis Carroll'ın *Alice Harikalar Diyarında* eserinde yaratılana benzer uçsuz bucaksız deliklerden ve hatlardan oluşmaktadır. Gidilecek her istasyon yeni bir olasılık ve yeni bir şans demektir. İstasyona gelen Cora “çelik raylar büyük olasılıkla hem Kuzey'e hem Güney'e uzanıyor, hayal edilemez bir kaynaktan çıkıp mucizevi son durağa ilerliyordu” diye düşünmüştür (79). Ancak mucizevi son durak yerine kaçaklar ancak yukarı çıktıklarında geldikleri yerin neresi olduğunu öğrenebilmektedir. Gelen trenin kondüktörü Lumbly istasyonların sürekli açılıp kapandığını, seferlerin değiştiğini ve her zaman hangi trenin nereye gittiğini görmediklerini, benzer şekilde yolcuların da trenden inene kadar yukarıda onları neyin beklediğini bilemediklerini söyler (80).

Cora açısından Georgia ya da Güney dışında her yer yeni ve özgürlüğe yakın bir yerdir. Trene binerler ve uzun bir yolculuk sonrasında indikleri ilk istasyon Güney Carolina eyaletidir. Romanda Güney Carolina başlığı verilen bölümün girişinde siyahi bir kadın olan Bessie Carpenter karakteriyle karşılaşmaktayız. Bessie, Bay ve Bayan Anderson'ın evinde yardımcı olarak çalışmakta, çocuklarına bakmaktadır ve sokağa çıkarak alışveriş yapabilmektedir. Bessie aynı zamanda okuma yazma bilmektedir ve plantasyonlarda yer alan tipik kölelerden oldukça farklı bir profile sahiptir. Özellikle bir siyahi kölenin okuma yazma bilmesi beyazlar açısından son derece tehlikeli bir durum olarak kabul edilmektedir. Örneğin Ceaser'ın okuma yazma bildiğini fark eden Bay Fletcher onu derhal uyarmış, “Seni meydana gördüm, tabelaları okuyordun. Bir gazeteye göz attın. Kollamalısın

kendini. Başkaları da fark edebilir okuma bildiğini” demiştir (63). Büyük plantasyonlarda ve özellikle Güney eyaletlerinde beyazlar açısından en önemli tehdit ve tehlikelerden bir tanesi kölelerin okuma yazma bilmeleri, bilinçlenmeleri ve ülke gündemini takip etmeleridir. Zaten plantasyondan kaanların ilk yaptıkları iş okuma yazma öğrenmektedir ki “tam bir illetti bu” (92). Randall plantasyonunda “Connelly bir keresinde sözcüklere baktığı için bir zencinin gözlerini oymuştu... Bu ceza sayesinde alfabeyi öğrenmeyi hayal eden bütün kölelerin ona karşı akla hayale sığmaz bir korku duymasını sağlamıştı” (112).

Okuma yazma ile ilgili bir başka örnek ise Cora ve arkadaşı Molly Indiana’da Valentine çiftliğinde kütüphaneye giderken karşılarına çıkan bir yük arabacısının şu sözleridir: “Efendi, silahlı bir zenciden daha tehlikeli tek şeyin... elinde kitap olan bir zenci olduğunu söylerdi. İçeride (kütüphanede) kocaman, siyah bir barut yığını var demek ki!” (298). Gerçekten de silahlı bir siyahiyile mücadele etmek kolaydır, ancak okuma yazma öğrenen, farkındalığı artan, yaşananların ne olduğunu çözüp, sistemin ve ülkenin gerçeğinin fark edip insan olarak haklarını aramaya başlayacak siyahilerle mücadele etmek çok daha zordur.

“Güney Carolina” başlıklı bölümün girişinde bahsedilen Bessie Carpenter karakterinin aslında Cora olduğunu, kaçak bir köle olması nedeniyle kendisine verilen farklı bir kimlikle Güney Carolina’da yaşamaya başladığını sonradan öğreniriz. Yani bir anlamda bu bölüm anakronik olarak sondan başa olacak şekilde yapılanmıştır. İlerleyen sayfalarda Cora’nın nasıl Bessie kimliğine büründüğü anlatılmaktadır. Güney Carolina Cora için aydınlanmanın başlangıcı olmuştur. Okuma yazmanın yanı sıra, diğer insanlarla sosyalleşmiş, hatta bir müzede siyahilerle ilgili kurulmuş sahnelerde kölelerin yaşam koşullarını betimleyen hareket-siz konu mankeni şeklinde çalışmaya başlamıştır. Elbette ironik olan noktalardan bir tanesi bu müzenin beyazlar tarafından işletilip, yine beyazlara yönelik olarak siyahilerle ilgili temsillerin oluşturulup sunulmasıdır. Komşu olan Georgia ve Güney Carolina eyaletlerindeki siyahilerin bu kadar farklı yaşam koşullarına sahip olması Cora’da şaşkınlık yaratmıştır. Ancak daha sonra hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığını, burada bir şeylerin yanlış gittiğini aslında bu bölgenin beyazlar tarafından tıbbi deneylerin yapıldığı, siyahi kadınların kısırlaştırıldığı ve erkeklerin denek olarak kullanıldığını büyük bir laboratuvar olduğunu fark etmiştir.

Cora kaldığı yatakhanedeki diğer siyahi kadınlara bakarak şu tespiti yapmıştır: “Yataklarına girerken, beyazların hâkimiyetinden ve ne yapmaları, ne olmaları gerektiği konusundaki emirlerden muaf olduklarını sanıyorlar. Kendi hayatlarını yönettiklerini sanıyorlardı. Oysa halâ koyun gibi güdülüyor, evcilleştiriliyorlardı. Eskisi gibi salt mülk değil ama besi hayvanıydılar; damızlık olarak beslenen, kısırlaştırılan hayvanlar. Kümesi veya ağılı andıran koşullara tıklılmışlardı” (142). Cora, özgürlük için çıktığı bu yolda kendisine iyi davranan beyazların gerçek yüzünü görünce büyük bir hayal kırıklığına uğramıştır. Burada sanki özgürleşmiş gibi gözüküp aslında plantasyonun farklı bir halinde olduklarını şu sözlerle ifade etmiştir: “Halâ Güney’deydiler ve şeytanın hünerli parmakları uzundu. Ayrıca dünyanın onlara öğrettiği onca şeye rağmen el ve ayak bileklerine geçirilen zincirleri tanıyamamışlardı. Güney Carolina’daki zincirler yeni bir türdü –anahtarları ve mandalları yerel üretti- ama zincirdi yine de” (163).

Cora özgürlüğün sadece fiziki olarak zincirlerden kurtulmak ile gerçekleşen bir kavram olmadığını farkına burada varmıştır. Kaçak köle avcısı Ridgeway’in gelişiyile Cora’nın Güney Carolina’dan ayrılışı bir olmuştur. Ancak yol arkadaşı Ceaser yakalanmış, Cora zar zor Yeraltı Demiryolu istasyonuna ulaşmış ve yeni durağı olan Kuzey Carolina’ya doğru yol almaya başlamıştır. Ancak Kuzey Carolina’da durum karışıktır ve kaçak köleler ile ilgili sert önlemler söz konusudur. Bu yerin istasyon görevlisi Martin, Cora’yı evinde saklayabileceği tek yer olan tavan arasına yerleştirmek zorunda kalmıştır. Cora, ayakta durmanın mümkün olmadığı, sıkışık ve klostrofobik olan bu yerde aylarca zaman geçirmek zorunda kalmıştır. Zaten kaçak köleler için bir evin ya tavan arası ya da varsa bodrumu veya kileri saklanabilecekleri yerler olmuştur. Tavan arasında siyahi köle kadın figürü Harriet Ann Jacobs’un *Incidents in the Life of a Slave Girl* adlı otobiyografik romanında Linda Brent karakterini akla getirmektedir (Jacobs 2009: xliii). Gerek Jacobs, gerekse Whitehead’in tavan arasında sıkışık kalmış kadın kahramanlarının yaşadıkları, benzer biçimde Kuzey Carolina’da geçmektedir. Jacobs’un Linda karakteri tam yedi yıl tavan arasında yaşayarak sadece küçük bir delikten dışarısını izleyerek hayatını geçirmiştir. Cora ise birkaç ay olsa da tavan arasında yaşamış ve bu sürede dışarı açılan dünyası tavan arasındaki küçük bir delikten kasabanın parkı ve orada gezinen insanlar olmuştur. Cora bu sayede

beyazların kimliklerinin nasıl oluştuğunu ve şekillendiğini izleyerek öğrenmiştir (Dubek 2018: 76). Bununla birlikte ironik olan kaçak kölelerin ve siyahilerin çıkıp gezemediği kamusal alan olan bu parkta bulunan sahne, çevresindeki evler, taş dōřeli yollar, hemen hemen her şeyi çalışan siyahilerin inşa etmesidir. “Burada siyahi halkın yapmadığı tek şey parktaki ağatı. Tanrı onu da kasaba halkının kötü emellerine alet olması için yaratmıştı” (Whitehead 2017: 196). Cora Tanrı’nın da siyahileri sevmediğini ve yarattığı bu ağacın genellikle yakalanan kaçak köle ya da onları saklayan beyazların asılması yani linç edilmesi için kullanıldığını düşünür.

Cora’nın tavan arasındaki yaşamı normal koşullarda klostrofobik, sıkışık ve basık bir hapis gibi gözükse de, söz konusu olan hayatta kalma mücadelesidir. Bu süreçte akıl sağlığını korumuş ve tavan arasında istasyon görevlisi Martin’in babasına ait olan almanakları ve İncil’i okuyarak ufkunu ve Amerika ile ilgili bilgilerini genişletmiştir. Ancak kutsal kitabın içinde yer alan zıtlıklar ve referanslar Cora açısından anlaması oldukça güçtür. Yine de kaldığı evin sahibi Martin’in karısı olan dindar Ethel ile küçük bir tartışmaya girmekten çekinmemiştir. Cora İncil’de yer alan bir öğretiye göre bir insanın alınıp satılması suçunu işlemek ölümle cezalandırılırken diğer bir sayfada kölelerin efendilerini itaatle dinlemesi gerekliliğinden bahsetmesinin bir çelişki olduğunu dile getirmiştir. Ethel yoruma girmeden kitap ne diyorsa doğrudur diyerek: “Bir Yahudi, Yahudi kardeşini köle olarak yanında tutamaz. Ama Ham’ın oğulları aynı kabileden değildir. Onlar kara derileriyle, kuyruklarla lanetlenmişlerdi. Kitabı Mukaddes köleliği lanetlerken zencileri kastetmiyor” (202). şeklinde açıklama yaparak konunun uzamasını engellemiştir. Bu açıklamaya göre beyazların köle olması günah, siyahiler olduğunda ise değildir, ama Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi’nde bütün insanlar eşit yaratılmış denmektedir. Demek ki siyahilerin de beyazlar tarafından insan olarak kabul edileceği güne kadar köle olarak kalmaya mecburdur. Bu sistemde köle olarak kaldığı sürece özgür olabilmesi mümkün değildir, çünkü her yerde “tarlalarda, yeraltında veya çatı odasında, Amerika gardiyandı” (192). Hatta bu gardiyan sadece siyahilerin değil beyazların da gardiyanı, daha doğrusu kurulu sistemin devamlılığını sağlayan mekanizmadır. Örneğin Martin ve karısı Ethel, Cora’yı sakladıkları için yakalanma durumunda derhal linç edilebilirlerdi.

Benzer şekilde toplumun içinde herkes kolaylıkla birbirini suçlayabilir, paranoya ve şüphe yaratılabilir ve beyazlar da doğru dürüst yargılanmadan asılabilirlerdi. Böyle bir atmosfer içinde aslında beyazlar da korku ve şüphe içinde yaşayıp, bazen güvenlikleri için özgürlüklerinden vazgeçmeleri söz konusu olabilmektedir. Cora sorunun beyaz veya siyah olmaktan öte, sistemin korku imparatorluğu yaratıp, toplumun farklı kesimlerini birbirine karşıt olarak konumlandırıp siyasi ve ekonomik yapının devamlılığını sağladığı sonucuna varmıştır. Bu yapının temelini ise düşünce olarak ırkçı ve pragmatik, ekonomik olarak materyale dayalı ve siyahiler de dahil her şeyin alınıp satılması oluşturmaktadır. Kurulu bu sistem daha en başından itibaren sistematik işlemiş, örneğin siyahiler Afrika'dan kaçırılır kaçırılmaz önemli eşyalar gibi dikkatlice çetelesi tutulmuş ve Amerika'da mezat satışları dâhil olmak üzere tüm bilgiler kayıtlara geçirilmiştir. Bu süreç oldukça organize ve mal-sermaye-ticaret ilişkisi üzerine kurulmuştur. Romanda bu durum şu şekilde ifade edilmiştir: “Köleliğin büyük kayıt defteri listelerle doluydu. Başta on binlerce isim Afrika sahilinde, yük beyannamelerine kaydedilmişti. İnsanlar kargoydu. Ölülerin isimleri de yaşayanlarınkiler kadar önemliydi, çünkü hastalık ve intihar -ve muhasebe kayıtlarına geçirmek için kullanılan başka kazalar- yüzünden kaybedilenlerin hesabını işverenlere vermek gerekiyordu. Mezat yerlerinde her mezatta satılanların çetelesi tutulurdu ve plantasyonlarda idareciler işçilerin adlarını bitişik el yazısıyla sütunlar halinde kaydederlerdi. Her isim mal, nefes alan sermayeydi; etten ve kemikten kâr” (236). Örneğin Cora'nın annesi Ajarry, yaşına, doğurganlığına, becerisine, plantasyonlardaki yeri ve yapabileceklerine göre ve de klasik “arz-talep” dengesine göre oluşan serbest piyasa ekonomisi içinde değerinin ne olduğu ve neye göre değiştiğinin farkına varmıştır. Ajarry köle pazarında ilk sunulduğunda “iki yüz yirmi altı dolar karşılığında bir aracıya satıldı. Aslında ederi daha fazlaydı ama o sezon Pazar genç kız kaynıyordu” (13). Diğer bir ifadeyle arzın fazla olması “malın” değerini düşürmüştür. Aslında “Ajarry'ye kaçırıldığı geceden beri tekrar tekrar değer biçilmiş, her gün yeni bir terazinin kefesinde uyanmıştı” (16).

Beyazlar aynı zamanda Afrika'nın farklı kabilelerden gelen kölelerin farklı beceri ve özellikleri olduğunu fark etmiş ve bu bilgileri kategorize etmiştir. Buna bağlı olarak bir malın nereden geldiği ya da üretildiği gibi bilgiler mezat

aşamasında gerçekleşen aliş verişin bir parçası olmuştur. Örneğin Randall plantasyonunda bulunan Mary oldukça dođurđan bir yapıya sahip olan safkan bir Ashanti soyunu temsil etmektedir. Beş çocuğunu kaybettikten sonra bile analığını kaybetmemiş ve çalışmaya başladıkları andan itibaren kolayca satışı gerçekleşen çocuklar doğurmuştur (49). Ağabey James'in ölümü ardından plantasyonu yöneten Terrance bu konuya ayrı bir önem verip kölelerin "eşleşmelerin uygunluğunu ve doğacak olanların değerini gözetmek adına bütün evlilikleri bizzat" ayarlamıştır (58). Bu örneklerden anlaşılacağı üzere, siyah köleler doğumdan ölüme kadar olan tüm hayatları boyunca beyazların kurduğu sistem içinde her yönden denetime tabi tutulmuşlar ve değerleri sürekli değerşen bir ürün olarak değerlendirilmişlerdir.

5- Tarihin Romanı, Tarihin Anlatısı

Bu bağlamda romanın tarihsel gerçeklere doğrudan referansları ve zaman zaman alternatif tarih kurguları ya da tarihin anlatısına ötekinin gözünden bakarak değerlendirilmesi biçiminde bir çıkarım yaparak, aşağıdaki olguları da göz önünde bulundurduğumuzda, kitap için tarihsel bir roman tanımı yapmamız mümkündür. Romanda başkarakterlerden olan köle avcısı Ridgeway bir demircinin oğludur, ancak baba mesleğini yapmak yerine kaçak köleleri avlamayı tercih etmiştir. Bu görev plantasyonlardan ya da beyazların hizmetinden kaçan köleleri aramak, avlamak ve ödül karşılığı sahibine geri getirmektir. Romanda demirci ustası olan babayla, kaçak köle avcısı Ridgeway'in yaptıkları işlerin farklı olmasına rağmen "kaderin çizdiği yolda yükselen bir ulusa hizmet eden aynı sistemin arklarıydı" tanımı yapılarak Amerika'nın kaçınılmaz yükselişine referans yapılmıştır. Baba demircilik işiyle tüfek, nal, tırmık, araba yayı ya da köleler kaçmasın diye boyunlarına zincir halka gibi eşyalar üretilip kurulu sistemin devamlılığına destek verirken, oğul da beyazlara ait olan eşyaları yani kaçak "köleleri" bulup geri getirmektedir. Ridgeway babasına yaptıkları işlerle ilgili olarak "ikimiz de Bay Eli Whitney için çalışıyoruz" der (88). Amerikan tarihi bağlamında önemli bir mucit ve iş adamı olan Eli Whitney, pamuğu ayrıştıran ırır makinesini icat etmiştir. Bu makinenin yaygınlaşmasına bağlı olarak pamuk üretimi o kadar artar ki, Güney bölgesinde gerçek anlamda bir pamuk devrimi

bu makine sonrasında yaşanır. Daha fazla hasat için daha fazla demir, tekerlek, daha fazla köle için demir halkalar, yeni evler ve düzenin devamı için daha fazla demire ihtiyaç duyulacaktır (88, 89). Resmi tarih içinde söylenmeyen ise, pamuk üretiminin artmasının tarlalarda daha fazla siyahı iş gücüne ve kölelik sisteminin güçlenmesine olan etkisidir. Roman sayesinde, Amerikan tarihinde gelişmenin ve refahın temsili olan Whitney'in çırçır makinesinin aynı zamanda siyahilerin olumsuz yaşam koşulları ve içinde buldukları köleliğin daha da genişlemesine ve sistem içinde kurumsallaşmasına neden olduğu ortaya konulmaktadır.

Beyazların kurduğu bu sistemin meşruluğunu sağlayan düşünce ve ideolojilerin tezahürünü yine Ridgeway karakterinin düşüncelerinden çıkarmaktayız. Bu kez sadece siyahiler değil, toprakları ellerinden alınan Kuzey Amerika kıtasının gerçek sahibi yerlilere de referans verilmektedir: “Özgür olmaları gerekiyor olsaydı, zenciler zincire vurulmazdı. Kızılderililerin topraklarını yitirmemesi gerekiyor olsaydı, o topraklar hala onların olurdu. Bu yeni dünyayı ele geçirmek beyaz adamın kaderi olmasaydı, şimdi onun sahibi olmazdı Yüce Ruh, insanlığın hummalı faaliyetini birleştiren o kutsal bağ, buradaydı işte: Elinde tutabildiğin her şey senindir. Mülk, köle, kıta senindir. Amerika'nın buyruğu buydu” (92, 93). Güney Carolina'da kaldığı dönemde okuma yazma öğrenen ve ülke ile ilgili tarihsel bilgisini arttıran Cora, Amerika'nın koloniden devlete geçişini ve İngiliz Krallığına karşı başlattığı kurtuluş savaşının sembolü olan Bağımsızlık Bildirgesi üzerine daha fazla düşünme fırsatı bulmuştur. Özellikle Avrupa'daki baskıdan ve zulümden kaçan beyazlar ile kendi durumlarını karşılaştıran Cora'ya göre “beyazlar bu topraklarda yeni bir başlangıç yapmak, kölelikten kaçan özgür zenciler gibi efendilerinin zulmünden kurtulmak için gelmişti. Ama kendilerine layık görülen idealleri başkalarından esiriyorlardı” (133). Ülkeyi tanıdıkça siyah kölelerin sürdürdüğü toprağın aslında Amerikan yerlilerine ait olduğunu, beyazların “ne kadar etkili katliamlar yaptıklarıyla övündüklerini, kadınları ve bebekleri öldürmekle, başkalarının geleceğini daha beşikteyken boğmakla böbürlendiklerini” öğrenmiştir (133,134). Artık o belgenin anlattıklarından şüphelenmişti çünkü “Amerika da tıpkı onun gibi karanlıklara karışmış bir hayaletti” (200). Cora'nın roman boyunca ülkeyle ilgili artan bilgisine paralel yaptığı tanımlamalar sürekli olumsuz ifadeler haline dönüşür. Bunlardan bir tanesi de ilk yer altı ista-

syonuna girdiğinde kondüktör Lumbly'nin sözleridir: “Bu ülkenin nasıl bir yer olduğunu öğrenmek istiyorsanız demiryolunu kullanın derim ben hep. Hızla giderken dışarı bakarsanız, Amerika'nın gerçek yüzünü görürsünüz” (287). Cora yeralında yaptığı bütün yolculuklarda dışarı baktığında karanlıktan başka bir şey görmemiştir. Cora açısından ülkenin kendisi ve tarihi hep karanlıktır.

Romanda zaman zaman yerlilerin beyazlar tarafından uğradığı haksızlıklara da tarihsel bağlamda değinilir. Örneğin Başkan Andrew Jackson'ın imzasıyla yürürlüğe giren Kızılderilileri Tehcir yasasıyla, beyazlara daha fazla yer açmak için bir grup yerli ülkenin başka bir kısmına zorunlu göçe tabi tutulur (Sturgis 2006: 37). Bu yasa çerçevesinde Cherokee kabilesine ait topraklar satın alınır ve yerliler Oklahoma bölgesinde yeni bölgelere gönderilirler. Romanda Amerikan buyruğunun sözcüsü konumunda olan Ridgeway “Yerleşimcilerin toprağa ihtiyacı vardı ve Kızılderililer beyaz adamın yaptığı anlaşmaların hiçbir değerinin olmadığını bir türlü anlayamadıkları için başlarına geleni hak etmişti” saptamasını yapar (Whitehead 2017: 225). Kuşkusuz yerleştikçe yayılan, yayıldıkça yerleşen beyazlar açısından bu durum bir alın yazısı, Kaçınılmaz Yazgı'dır (Manifest Destiny). Özellikle ülkenin doğusunda artan nüfus ve yeni gelen göçmenler için Batı'ya gitmek ve kıtanın her tarafını doldurmak Tanrı'nın verdiği bir misyon, bir yazgıdır (Merk 1995: 24). Bu kavramın tanınması ve yaygın bir biçimde kullanılması *Democratic Review* editörü olan John Sullivan'ın 1845 yılında söylediği şu sözler ile gerçekleşmiştir: “Her yıl sayıları milyonlarla artan insanlarımızın özgürce gelişebilmesi için kıtanın her tarafında yayılmamız alnımıza yazılan bir takdiri ilahidir” (Zinn 2000: 215).

Bu düşünce sistematığı içinde 1846 yılında ABD'nin Meksika ile savaşa girmesi ve ardından Teksas'ı ele geçirmesi tarihsel bağlamda ilk örnek olarak kabul edilebilir. Romana geri dönecek olursak, beyazların yayılmacı politikalarını meşrulaştıran bu tarihsel referans ve ideoloji için karşımıza tekrar Ridgeway çıkmaktadır. Cora'yı yakaladıktan sonra Tennessee'deki başka bir kaçak köleyi almak için Batıya olan yolculukları sırasında geçen konuşmalarında Kaçınılmaz Yazgı'nın ve Amerikan ruhunun neyi temsil ettiği, daha önce yerliler ile ilgili söylediklerine benzer biçimde şu şekilde sunulur: “Bunca yıl sonra Amerikan ruhunu tercih ediyorum ben, bizi buraları zapt etmemiz, bir şeyler inşa etmemiz ve

burayı medenileştirmemiz için Eski Dünya'dan Yeni Dünya'ya çağıran ruhu. Yok edilmesi gerekenleri yok etmemiz için de tabii. Aşağı ırkları yükseltelim diye. Yükseltiyorsa onlara boyun eğdirelim diye. Boyun eğdiremiyorsa yok edelim diye. İlahi emrin kaderimiz kıldığı şey, Amerikan buyruğu budur" (Whitehead 2017: 243).

Cora'nın Kaçınılmaz Yazgı ve benzeri kullanılan meşrulaştırıcı kavramlara yönelik tespiti ise oldukça net ve basittir "bir şeyleri allayıp pullamak için kullanılan sözcükler bunlar, o kadar" ve ardından "Helaya gitmem lazım" der (243). Cora'nın düşünsel açıdan geldiği nokta önemlidir. Zira bu konuşmalar Georgia'da plantasyonda yapılıyor olsaydı Cora'nın anlatılanlar ile ilgili fazla bir fikri olmayacaktır. Ancak Güney ve Kuzey Carolina'da gördükleri ve öğrendikleri sayesinde Cora gerçek ile siyaset tarafından sunulan ideolojinin birbirinden oldukça farklı olduğunu anlamıştır. Tennessee yolculuğu devam ederken bir grup siyahi Cora'yı Ridgeway'in elinden kurtarmayı başarır. Bu kez kurtuluş Yeraltı Demiryolu ile değil Royal adında bir gencin liderliğini yaptığı siyahiler tarafından gerçekleşir. Daha sonra Tennessee yeraltı istasyonundan yeni bir eyalet olan Indiana'ya geçerler. Yolculuğunun son durağı olan Indiana eyaletinde yer alan Valentine çiftliği Cora'nın yeni evi olacaktır.

6- Siyahi Ütopya Valentine Çiftliği

John Valentine tarafından kurulmuş ve kendi adıyla anılan bu çiftlik kaçak ya da azad edilmiş siyahilerin bir arada olduğu, bizzat siyahiler tarafından işletilen ve kuzeyden kölelik karşıtı beyazların da destek verdiği bir yerdir. John Valentine aslında siyahi olmakla birlikte derisinin bir siyahiye göre açık tenli olması beyazların gözünde karışıklık yaratmış ve çoğu zaman beyaz muamelesi görmüştür. Çiftlik özellikle kaçak köleler için bir sığınak ve yaşam alanı olmuştur: "Valentine'in kaçaklar ve kondüktörlerle dolu çiftliği yeraltı demiryolunun en yeni ofisiydi. Bazı kaçaklar çiftlikte yaşamayı tercih ediyordu ve çiftlik hayatına katkıda buldukları sürece istedikleri kadar kalmalarına izin" verilmiştir (289). Bununla birlikte çiftliğin giderleri konusunda zaman zaman sıkıntı yaşanmaktadır, çünkü yeni gelen siyahlarla artan katılım harcamaları da yükseltmektedir. Cora açısından çiftlik bir cennet gibidir, çünkü ilk defa kendi başına kalacak bir yeri

olmuştu ve artık “kendine ait bir odası vardı. Tutsak düştüğü onca yerden sonra Valentine Çiftliği’nden benzersiz bir hediye daha” diye düşünür (265).

Çiftlik sadece barınma değil, okuma yazma sınıfları, kütüphane ve aydınların ve sanatçıların gelip konuşmalara yaptığı çok yönlü bir merkezdir. Elbette gerçek kölelik tarihi içinde siyahilerin bu biçimde bir arada yaşadığı, özellikle kaçak kölelere sığınma yeri olan ve aynı zamanda kültürel ve entelektüel etkinliklerin yapıldığı bir çiftlik yoktur. Yazar Whitehead, kurguladığı bu çiftlik ile ilgili bir soruya: “150 yıl önce ve hala sürmekte olan siyah kararlılığı hakkındaki tartışmalar için bir sığınak ve ortam istedim” diyerek siyahiler ile ilgili mücadelenin günümüzde de devam etmekte olduğunu vurgulamıştır (Whitehead 2016). Siyahilerin haklarını araması ve bilinçlendirilmesi amacıyla, örneğin Elijah Lander gibi kuzeyli bir siyahi hatip konuşma yapması için davet edilmiştir. Lander kuzeyde kendi otobiyografisini yayımlatmayı başarmış ve kölelik karşıtı yaptığı konuşmalar ile oldukça ünlenmiş bir konuşmacıdır. Lander’in konferanslarında kullandığı ve kendi yazdığı metin olan “Amerikan Zencisinin Haklar Bildirgesi” siyasetçiler ve hukuk adamları tarafından tehlikeli bulunmuştur. Hatta bir keresinde Maryland yargıçlarından Edmund Harrison Lander’i “Toplumun sağlam dokusunu tehlikeye atan şeytani bir dünya görüşünü yaymakla” suçlayarak hakkında tutuklama emri çıkarmıştır (Whitehead 2017: 279). Yani haklar bildireleri gibi kavramlar sadece beyazlar için geçerliydi, siyahilerin bu tür hakları toplumsal yapıyı bozabilirdi.

Valentine çiftliği kaçak kölelere ve yolunu kaybetmiş siyahilere bir vaha ve korunaklı bir liman gibi durmakla birlikte beyazlar açısından endişe kaynağı olmaya başlamıştır. Cora, Ridgeway’in kaçak köleler olarak kendisi ve annesi için yaptığı “Amerikan buyruğundaki kusurlar” nitelemesini düşününce, koca çiftliğin beyazların gözünde ne olabileceğini hayal edemez (290). Köle avcıları Indiana eyaletine fazla uğramasa da eyalet teknik olarak köle eyaletidir ve her an her şey olabilir. Nitekim çiftliğin yakılıp yıkılması ünlü siyahi hatip Lander’in bütün topluluğa yapacağı konuşmanın gecesi gerçekleşmiştir. Sahneye ilk önce çiftlik sahibi Valentine gelmiş ve verdiği mücadelede kendi kişisel deneyimlerinden yola çıkarak vardığı noktanın “ailemizden bir kişi bile esaretin işkencelerine maruz kaldığı sürece özgür bir adam olamazdım” biçiminde olmuştur (309). Aslında

Valentine çiftlikte diğer bir ileri gelen kişi olan Mingo'ya mesaj vermiştir, zira Mingo daha gerçekçi yaklaşım içinde, çiftliğin kapasitesi ve imkânları ölçüsünde siyahilere yer verilmesini istemektedir. Ona göre daha fazla sayıda siyahi ve özellikle aranan kölelerin yaratacağı tehlike çiftlikteki herkesin güvenliğini tehdit altında bırakmaktadır. Mingo pragmatist bir tutum içinde aşamalı büyüme taraftarıdır: “Herkesi kurtaramayız, kurtarabilecekmiş gibi yapmak hepimizin sonu olur. Buradan yalnızca birkaç kilometre uzaktaki beyazların küstahlığımızı sonsuza dek tahammül edeceğini mi sanıyorsunuz?” (310). Mingo ile Valentine arasındaki görüş farkı, Du Bois ve Booker Washington gibi ya da Martin L. King ve Malcolm X gibi önde gelen yazar ve liderlerin siyahi hakların gelişimiyle ilgili farklı görüş ve yöntem bağlamındaki çatışmaları anımsatmaktadır. Mingo beyazları kızdırmadan, sistemin içinde sınırlı hareketler ile var olma taraftarı iken Valentine geride tek bir siyahi bile kurban vermeden mücadele etmeyi desteklemektedir. Sahneye son konuşmacı olarak gelen Lander, çiftliğin varlığının gerçek olamayacak kadar hayal, hatta yanılgı olabileceğini ancak şu an ayakta durduğuna ve herkesin burada olduğuna göre işlevini gördüğünü ve aynı çizgide devam etmesi gerektiğini vurgular. Hatta çiftlik ile Amerika arasında bir benzetme yaparak: “Ve Amerika da bir yanılgı, hem de yanılgıların en büyüğü. Beyazlar toprağa el koymanın kendi hakları olduğuna inanıyor. Bütün kalpleriyle inanıyorlar buna. Kızılderilileri öldürmek. Savaşmak. Kardeşlerini esir etmek. Dünyada birazcık adalet olsaydı bu ulusun var olmaması gerekirdi çünkü temelleri cinayet, hırsızlık ve zulüm üzerine kurulu. Ama işte buradayız” (312).

Bu sözlerin hemen ardından duyulan silah sesi ve Lander'in kürsüyle birlikte yere yığılması, çiftliğin beyaz egemen bir dünyada bir yanılgı olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. Ellerinde tüfeklerle ve bağırarak içeri giren beyazlar önüne gelene ateş ederek ve daha sonra her şeyi yakarak çiftliğin varlığına son vermişlerdir. Hemen hemen herkesin öldüğü bu saldırıda Cora hayatta kalmayı başarmış, ancak artık onu yakalamayı bir takıntı haline getirmiş olan köle avcısı Ridgeway'den kurtulamamıştır. Ridgeway sadece Cora'nın peşinde değil, aynı zamanda uzun süredir duyduğu ama hiç bulamadığı yeraltı istasyonlarının yerlerini öğrenip kaçak köle sorununa daha kapsamlı bir çözüm getirme amacındadır. Cora onu Indiana'daki istasyona götürmeyi kabul etmiş ve bu istasyon Cora

için yeni bir başlangıç olurken Ridgeway'in sonu olmuştur. İstasyona geldiklerinde basamaklarda inerken Cora Ridgeway'e sıkıca sarılarak, adeta dans ederek ölümüne aşağıya doğru yuvarlamıştır. Cora önünde sonunda öleceğini bildiği için şansını denemiş ve bu beraber dűřüř sonrasında hafif yaralanmıştır. Ancak bu dűřüř daha ağır yaralanan Ridgeway'in sonu olmuştur. Cora istasyonda elle çalışan küçük bir vagonun (drezinin) kolunu kendi gücüyle sürekli hareket ettirerek tünelin içinde ilerlemeye başlamış ve köle avcılarından kaçmayı başarmıştır. Uzunca bir süre canı pahasına tünelde yol almış, hatta ileri mi geri mi hangi yöne gittiğini şaşırmış, ancak sonunda Kuzey'deki güneşin ışığına ulaşmıştır. Yeryüzüne çıktığında rastladığı bir at arabasını durdurmuş ve ihtiyar bir siyahinin sürdüğü arabayla California'ya yol almaya başlamıştır. Georgia plantasyonunda köle olarak başlayan yolculuğu, yeni ve özgür Amerika'yı temsil eden, köleliğin olmadığı Batı'ya doğru devam etmiştir.

Sonuç

Bir kölelik anlatısı olan ve Güney'den kaçan kölelerin hikâyelerini içeren *Yeraltı Demiryolu* adlı romanın 2016 yılı itibariyle Amerikan toplumunda bu kadar popöler olması ve okunması, kuşkusuz geçmişin yaralarının tam olarak sarılmadığını, farklı biçimlerde kurumsal ya da toplumsal baskı ve ön yargıların günümüzde de sürdüğünün işareti olarak kabul etmek mümkündür. Romanın başkahramanı Cora'nın her bir eyalete olan yolculuğu yeni bir Amerika umudu ve olasılığını temsil ederken, bu yolculukların hepsinde hayal kırıklığına uğramıştır. Ancak her yeni süreç onu geliştirmiş, bilinçlendirmiş ve plantasyonda ülkenin küçük bir ağacını görürken, geldiği son noktada bütün ormanı görme ve anlama şansı olmuştur. Nitekim Cora siyahların geçmişi hakkında daha fazla öğrenip, piramitleri inşa eden Mısırlı kölelerden, gerçekte hayatlarını kendilerinin anlattığı siyahî eserleri okudukça kendi hikâyesini de bulmuştur. Whitehead'in ifadesiyle Cora'nın "tanıdığı bütün siyahilerin, henüz doğmamış olan siyahilerin ve onların galibiyetinin temellerinin hikâyeleriydi bunlar" (299). Romanın sonunda Cora da ülkenin yeni rotası olan Batı'ya, yani yeni bir umuda yolculuğa çıkmaktadır. Köleliğin olmadığı bu yeni bölge başta siyahlar olmak üzere tutunamamış herkes için yeni bir olasılığı temsil etmektedir.

Yazar Whitehead, romanda yer alan her bir bölümde yeni bir hikâye sunmakla birlikte, bölümler arasında hikâye ve karakterleri tekrar bir araya getirerek bir kolaj içinde sunmuştur. Olay örgülerinin anakronik sunumu okuyucuyu zaman zaman bir hipermetin içinde ileri geri götürerek canlı ve aktif kalmasını sağlamıştır. Roman önceki kölelik anlatıları veya benzer temaları işleyen kurgu ya da biyografik anlatılarından yapısal olarak farklı olmakla birlikte, köleliğin karanlık yüzü ile siyahiler üzerindeki baskı ve işkenceleri açık ve doğrudan betimlemeleri içermektedir. Buna bağlı olarak roman geçmişi günümüze taşıyarak halen Amerikan toplumunun gündeminde yer bulan nefret söylemi ve ırkçılık gibi tutum ve davranışlara karşı bir duruş sergilemektedir.

Yazar, Amerikan buyruğunun siyasi, ekonomik ve sosyal prangalar ile kurulan ve korunan düzeni köle avcısı Ridgeway üzerinden sunmaktadır. Ekonomik bağlamda, köleliğin bir insani unsur olmayıp adeta bir makine gibi sisteme hizmet eden, emtia ürünler gibi alınıp satılan piyasa ekonomisi içinde değer bulan ve bugünün refah Amerika'sına ciddi katkıda bulunan bir yapı olduğu roman içinde sık sık vurgulanmaktadır. Bu yapının ve beyaz adamın haklılığını ve meşruiyetini ise, "Kaçınılmaz Yazgı", "Bağımsızlık Bildirgesi" ve dini motiflerle gerçekleştiği görülmektedir. Bu tarihsel referanslar, her ne kadar kurgu ve zaman zaman fantastik öğeleri içerse de, -örneğin yeraltı demiryolunun bizzat kendisi ya da Güney Carolina'da siyahiler üzerinde yürütülen deneyler, sterilizasyon çalışmaları gibi genel bağlamda tarihsel bir roman tanımlaması yapmak mümkündür. Bunun sonucu olarak, yeni kuşaklar tarafından okunmayan ya da unutulmuş tarihe, edebiyat üzerinden tekrar okuma ve düşünme imkanı sağlamaktadır. Edebi anlatıların tarihin alternatifi olmasa da, tarih okumalarına ve toplumsal hafızayı yeni kuşaklara aktarmada önemli bir işlevi vardır. Bu noktada roman bu işlevi yerine getirerek sadece günümüz Amerikan kuşaklarına değil, çevrildiği dillerde başka okuyuculara da bu fırsatı sunmaktadır.

Kaynakça

- Alter, A. (2016.17.11), “Colson Whitehead Wins National Book Award for *The Underground Railroad*”, <https://www.nytimes.com/2016/11/17/business/colson-whitehead-wins-national-book-award-for-the-underground-railroad.html> (Erişim Tarihi: 17/06/2018).
- Andrews W.L., Foster, F.S. ve Harris, T. (2001) *The Concise Oxford Companion to African American Literature*, New York: Oxford Üniversitesi Yayınları.
- Bial, R. (1995), *The Underground Railroad*, New York: Houghton Mifflin.
- Dubek, L. (2018), “Fight For It!: The Twenty-First-Century Underground Railroad”, *The Journal of American Culture*. Cilt.41, Sayı 1. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/jacc.12841> (Erişim Tarihi: 17/10/2018).
- Epik, S. (2017.09.11), “Amerika Her Zaman Irkçı Olmuştur”, <http://t24.com.tr/k24/yazi/colson-whitehead,1443>, (Erişim Tarihi: 21/06/2018).
- Forret, J. (2012), *Issues and Controversies in American History: Slavery in the United States*, New York: Facts On File.
- Jacobs, H.A. (2009), *Incidents in the Life of a Slave Girl: Written by Herself*, Massachusetts: Harvard University Press.
- Lee, T., Schuppe, J. ve Petulla, S. (2017), “25 Years Since Rodney King Riots: Race, Rebellion and Rebirth in South L.A.”, <https://www.nbcnews.com/news/us-news/ballad-south-l-race-rebellion-rebirth-n751471>, (Erişim Tarihi: 04/08/2018).
- Merk, F. (1995), *Manifest Destiny and Mission in American History: A Reinterpretation*, Massachusetts: Harvard University Press.
- Preston, R (2016.12.12), “Colson Whitehead’s ‘Underground Railroad’ is A Slavery Novel That Encompasses All Forms of Oppression”, <https://www.mercurynews.com/2016/12/12/colson-whiteheads-underground-railroad-is-a-slavery-novel-that-encompasses-all-forms-of-oppression/>, (Erişim Tarihi: 12/08/2018).
- Rodriguez, J.P., ed. (2007), *Slavery in the United States: A Social, Political, and Historical Encyclopedia*, (Vol 1), Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Sanchez, R. (2014.19.10), “Why Ferguson Touched A Raw, National Nerve”. <http://edition.cnn.com/2014/11/29/us/ferguson-national-protests/index.html> (Erişim Tarihi: 22/07/2018).
- Sturgis, A.H. (2006), *The Trail of Tears and Indian Removal*, Santa Barbara: Greenwood.
- Tarrant-Reid, L. (2012), *Discovering Black America: From the Age of Exploration to the Twenty-First Century*, New York: Abrams Books.
- Whitehead, C. (2017), *Yeraltı Demiryolu*, çev. Begüm Kovulmaz, İstanbul: Siren.
- Whitehead, C. (2016), <https://www.goodreads.com/questions/835361-was-valentine-farm-based-on-a-real-place>, (Erişim Tarihi: 14/10/2018).
- Zinn, H. (2000), *Öteki Amerika*, çev. Seygi Öngider, İstanbul: Aykırı Yayıncılık.